

Didier-Marie Golay o.c.d.

EUCHARISZTIKUS ÉLET

Szemelvények A Keresztről nevezett Szent Terézia Benedikta (1891-1942) írásaiból

(Az elmélkedés 2005-ben, az Eucharisztia évében íródott.)

Edith Stein, a leendő Keresztről nevezett Terézia Benedikta nővér, életében és írásaiban kiváltságos szerepet töltött be az Eucharisztia; helyet adott önmagában az Eucharisztia számára és különleges aktualitással hív bennünket is ugyanerre.

Ebben az elmélkedésben elsősorban Edith Stein eucharisztikus életének jellemző eseményeit fogjuk felidézni, először a Kármelbe lépése előtt elhangzott néhány előadásának kivonatát olvasva, majd a Kármelben írt írásaira támaszkodva, hogy megtanulhassuk tőle ezt a belső magatartást.

Amit az Eucharisztia felfed számára

Az „*eucharisztikus misztérium*” egészen váratlanul merül fel Edith életében, 1916 nyarán. Ő maga mondja el fiatalkori emlékeiben: „*Néhány percre bementünk a dómba [Frankfurtban, Pauline Reinachhal], és miközben tiszteletteljes csöndben ott tartózkodtunk, bejött egy asszony a piaci kosarával, és egy padban letérdelt imádkozni. Számomra ez valami teljesen új volt. Ahol eddig voltam, zsinagógákban és a protestáns templomokban, oda csak istentiszteletre jártak a hívek. Itt pedig azt láthattam, hogy mint valami meghitt beszélgetésre, úgy jön be valaki a hétköznapi tennivalói közepette az üres templomba. Sohasem felejtettem el ezt az élményt.*” [Edith Stein, *Egy zsidó család életéből*, 539. o.]

Ne feledjük, hogy ezt tizenhét évvel az eset után írja. Abban az időben történt, amikor „*szabad gondolkodó*”-ként definiálja magát, ugyanakkor elkíséri édesanyját a zsinagógába, részt vesz barátai, Reinachék, a protestáns egyházban történt megkeresztelkedésén. A „*Valódi Jelenlét*”-nek ez a közvetett felfedezés erőteljesen megjelölte anélkül, hogy képes lett volna megérteni vagy megmagyarázni, de továbbra is mélyen benne él ez az emlék.

1921 júniusában, miután elolvassa Avilai Szent Teréz Önéletraját, katekizmust és misszálét vásárol, hogy jobban megértse és megismerje a katolikus hitet. Attól a naptól kezdve, mikor 1922. január 1-én megkeresztelkedik, naponta részt vesz a szentmisén, beleértve azt az időszakot is, mikor édesanyjánál Breslauban tartózkodik. „Fél 6-kor szokásom szerint elmentem a Mihály-templomba az első misére.” [Égy jöttem a kölni kármelbe, in: *Egy zsidó család életéből*, 596. o.] 1923-tól rendszeresen látogatja a beuroni és Maria Laach-i bencés apátságokat, ahol részesül, és gazdagodik abból a liturgikus megújulásból, amelynek ezek a kolostorok voltak az elindítói.

Eucharisztikus pillantás az eseményekre

1933-ban az eucharisztikus Jézus színe előtt „értette meg”, hogy azokban az eseményekben, melyek Németországban zajlanak, neki is részt kell vállalnia: „*A szentóra április első péntekjének az előestéjén volt, 1933-ban, e »szent évben« [...] Az Üdvözítővel beszéltem, s azt mondtam neki, tudom, hogy most az ő keresztje helyeztetett rá a zsidó népre; a legtöbben nem értik meg ezt, ám akik megértik, azoknak mindenki nevében készséggel magukra kell venniük. Elhatároztam, így teszek, ő csak azt mutassa meg, hogyan. Mire az áhítat véget ért, az lett a belső meggyőződése, hogy meghallgatásra találtam. De hogy miben is kellene állnia a keresztthordozásnak, azt még nem tudtam.*” [Egy zsidó család életéből, 575–576. o.]

Ugyanezen április hónap végén a kihelyezett Oltáriszentség előtt kérdést intéz Hozzá: „*Április 30-án – a Jó Pásztor vasárnapján – 13 óra hosszas imádkozással ünnepelték a Ludger-templomban Szent Ludger ünnepét. Késő délután mentem oda, s azt mondtam magamban: nem távozom mindaddig, amíg világosan ki nem derül, mehetek-e immár a Kármelbe. Midőn megkaptuk a záró áldást, a Jó Pásztor igenlő válasza is megvolt.*” [Egy zsidó család életéből, 581. o.]

Imádvá Jézust a Szentostyában lelki tekintete „*rányílt a világtörténelem eseményeinek természetfeletti kölcsönhatásaira*”. [Edith STEIN, « L'expiation mystique », *Source Cachée*, Cerf/Ad Solem, 1998. 233. o.] Ebben a fényben lesz majd képes úgy felfogni saját vértanúságát és népével való szolidaritását, mint résztvételt Krisztus keresztjében.

Tanítás étellel és szavakkal

Edith Stein az Eucharisziából meríti erejét, ez az, ami naponta táplálja; és mindaz, aki reá szegezett tekintettel éli az életét, nem tévedhet; régi speyeri diákjai így tanúskodnak: „*Látva, ahogy minden nap imádkozik előttünk a misén, megsejthettük a titkot, egy hit által átalakult élet rejtett ragyogását... nem emlékszem tőle olyan szavakra, amelyeket idézhetnék. [...] De azt hiszem, mindenekelőtt tanúságtétele csendjét őriztem meg tőle. Nem annyira azzal hatott ránk, amit mondott, mint inkább azzal, aki volt.*” [Témoignage d'une élève, in Elisabeth DE MIRIBEL, *Comme l'or purifié par le feu*, Plon, 1984. 87. o.]

„*Alig beszélt velünk a vallásról. Mégis úgy éreztük, hogy megélte a hitét. Látva, hogy imádkozik a kápolnában, úgy tűnt számunkra, érinthető közelségben van hozzánk Isten jelenlétének misztériuma egy lélekben. [...] Megsejtettünk valamit, ami nagyon ritka: a teljes összhangot a tanítás és a személyes élet között...*” [Comme l'or purifié par le feu, 89. o.]

Ez a két tanúságtétel lehetővé teszi, hogy határozottabban meghalljuk azt a mélységes meggyőződést, amelyet „*A női hivatások etikájáról*” [Das Ethos der Frauenberufe] szóló

előadásában kifejezett, mely Salzburgban hangzott el 1930-ban, tanárnőknek, főként házasságoknak:

„Csak a kegyelem ereje képes lemosni a természet szennyét, visszahelyezni tisztaságába és elkészíteni, hogy megkapja az isteni életet; ez az isteni élet a rugó, amely fenntartja a szeretet műveit. Hogy ne veszítsük el, állandóan annak forrásaira kell gondolnunk, ahonnan szüntelenül fakad a szent szakramentumok, és mindenekfölött a szeretet szentsége által. Hogy egy nő életében az istenszeretet belső valósággá válhasson, életének eucharisztikus életnek kell lennie. Elfelejtetni önmagunkat, megszabadulni az összes személyes vágytól és az összes nagyravágyástól, szívünkbe zárni a felebarát összes szükségéit csak úgy lehet, ha sokat időzünk Üdvözítőnkkel a tabernákulum előtt. Mindaz, aki keresi az eucharisztikus Istent, minden alkalommal tanácsot kérve tőle, aki engedi, hogy az oltárból eredő megszentelő erő megtisztítsa őt, és aki felajánlja magát az Úrnak, hogy befogadja a szentáldozásban, lelke mélyében egyre erősebben fogja érezni az isteni élet nagy folyamának vonzását: beleilleszkedik Krisztus Misztikus Testébe és szíve az isteni szív képére változik.”

Ezek nem csupán szavak, gyönyörű buzdítások; Edith a saját tapasztalatait adja itt át a hallgatóinak, hogy merítsenek belőle. Krisztus egész emberiség iránti Megváltó Szeretetével akar egységre lépni. Számára az Eucharisztia nem csupán egyszerű részvételt jelent a celebráción; egy belső elmozdulásról (decentralizációról), megtérésről van szó, hogy Krisztus szerint éljen. Érzékeljük itt azt az összefüggést, mely fennáll az Eucharisztia ünneplése és „a tabernákulumban jelen lévő Üdvözítővel” való gyakori találkozás – imádás – között. Az Eucharishtiában való részesülés arra készíti minket, hogy „helyet adjunk magunkban az Eucharishtiának”, hogy „eucharisztikus életünk” legyen. Az Eucharisztia ugyanakkor az „isteni élet” befogadásának helye és „a szeretet műveinek fenntartója”. Két dimenzió, személyes és közösségi, van jelen. Az átalakulás helye, az Eucharisztia a küldetés (a misszió) helyszíne is. Amit az előadó az emelvényéről hirdet, ez az, amit a nő megélni törekszik.

Eucharisztikus nevelés

Saját tapasztalatai még nyilvánvalóbban jelen vannak abban a felszólalásában, mely július 14-én Speyer-ben az egyházmegyei eucharisztikus kongresszuson hangzik el ugyanebben az évben, 1930-ban. Így szól: „Kérdezzük meg magunktól meditációnk csendjében: hogyan gyűjthatnánk fel mások szívében az eucharisztikus Megváltó iránti szeretetet?” Érzékeljük azt a missziós dimenziót, melyet felszólalásának adni akar. Mielőtt megválaszolná, így definiálja: „az eucharisztikus életnek az a sajátossága, hogy megengedi az eucharisztikus igazságoknak, hogy cselekedjenek”. Majd emlékeztet „a hit három szabálya: 1) az Üdvözítő jelen van az Oltáriszentségben, 2) minden nap megújítja keresztségét az oltáron, 3) egészen bensőséges módon akar egyesülni minden egyes

lélekkel a szentáldozásban.” Megjegyezzük, hogy itt megjelenik az eucharisztikus élet személyes és bensőséges dimenziója; valódi jegyesi dimenzióról beszélhetünk.

Elmélkedése lezárásaként Edith Stein az „*eucharisztikus nevelésről*” beszél: „*Át tudjuk adni a többieknek ezt az életet, amit mi magunk élünk, sőt ez kötelességünk. Példaadás, tanítás, és szokás által.*

A példa által: Mikor az eucharisztikus élet működik bennünk, és amikor, mint erőt, békét, örömet, szeretetet és segítőkészséget érezzük, amikor világos, hogy az Eucharisztia az életünk középpontja, és minden külső ragyogás forrása, kell, hogy kiáradjon ebből egy vonzás mások felé.

A tanítás által: be kell vezetni az embereket az eucharisztikus igazságokba. Az iskolai tanítás hatékony támogatást kap az édesanya kiegészítő szava által és kitartó gyakorlatából, valamint a gyereket körülvevő környezetből. A kisgyerek különösen nyitott az igazságokra, és azok tettekben történő megvalósítására. Nagyobb gyerekek, és felnőttek esetében szűkszávúnak kell lenni és várni arra, hogy vágyódjanak a tanítás után: hajlandónak, késznek kell lenni rá.

A szokás által: Át kell formálni a testet és a lelket az eucharisztikus életre, minél korábban történik, annál fogékonyabb lesz az illető és könnyebb az alakítás. Ez a korai áldozás oka. És minél gyakrabban áldozunk, annál hatékonyabb a formálásunk. Éppen ezért ha tehetem, minden nap áldozom. Néhány testi követelménnyel jár, és erős hatással van a mindennapi életre. Ugyanakkor a mindennapi áldozás gondosan óvja a lelket, mivel leszoktatja a bűnről. A mindennapi áldozás súlyos áldozatokat követel a természetes szinten élő embertől. Nem lehet másképp, hiszen az eucharisztikus Üdvözítő a Megfeszített Üdvözítő. Vele élni azt jelenti: részt venni a szenvedéseiben. [...] Csak attól kezdve lehet igazságban mondani, hogy odaszenteltük (konszekráltuk) magunkat az isteni szívnek, ha nála van az otthonunk, a mindennapi lakásunk és életünk középpontja, amikor az Ő élete a mi életünké lett.”

Megfigyelhetjük ennek a hosszú bekezdésnek minden pedagógiai finomságát: készen áll és hajlandó beszélni, amikor lehetőség nyílik rá, miközben nagyon takarékosan bánik a szavakkal. A példa többet tanít és a szó csak azt taníthatja, aki hajlandó meghallani. Az eucharisztikus életre való törekvés bizonyos követelményeket támaszt az élet konkrét helyzeteiben, és lehetővé teszi számunkra, hogy felmérjük a bennünk lakó vágy erejét.

Kilépni a szűkösségből

Ebben a két szövegben egyetlen mozzanat két dimenzióját találjuk: az Eucharisztia személyes dimenzióját, amely egy bensővé tétel által részesít minket az isteni életben; és közösségi, missziós dimenzióját, amely felülmúl és hordoz minket. Ezt az elképzelést a *Karácsony titka* című elmélkedésben fogja ismét kifejtetni; az eucharisztikus Krisztussal való gyakori érintkezés magában foglalja az élet megváltoztatását (a megtérést):

„Hogy az egész emberi életet átjárja az isteni élet, [...] az kell, hogy az ember egész élete során naponta kapcsolatban álljon Istennel, hallgassa Szavát, azt, amit neki mond, és amit ránk hagyott, és kövesse ezeket a szavakat. [...] »Az Ige testté lett«: ez igazsággá vált a betlehemi istállóban. De még nem teljesedett be egy másik formában. »Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, az örökké él«. [...] A bennünk lévő isteni élet tartósabb táplálékot kíván. [...] Ez a legbiztosabb út ahhoz, hogy kitartsunk az Istennel való egy-létben, hogy mindennap szorosabban és mélyebben egybenőjünk Krisztus titokzatos Testével. [...] Életünkben helyet kell teremtenünk az eucharisztikus Üdvözítő számára, hogy életünk az övéhez alakulhasson. Hogy ez sokat kíván? [...] Eucharisztikus életet élni annyit jelent, mint egészen kilépni saját életünk szűkösségéből és belenőni a krisztusi élet távlatába. [...] Az áldozati cselekmény mindig újra átítat bennünket hitünk központi titkával, amely a világtörténelem sarkpontja: a megtestesülés és a megváltás misztériumával. Ki tudna fogékony lélekkel és szívvel a szent áldozaton jelen lenni anélkül, hogy magával ne ragadná az áldozat szelleme, el ne kapná az a vágy, hogy magát és kis személyes életét a Megváltó nagy művére adja?» [részletek a *Karácsony titka* című, 1931. január 31-én Ludwigshafenben elhangzott, szövegből]

Ez az idézet feltárja előttünk Edith Stein gondolatának és írásának egyik jellegzetességét. A szó a tapasztalatából fakad. Tudja, hogyan kell olyan egyszerűséggel és egyértelműséggel kommunikálni a keresztény élet legmélyebb valóságait, amelyek nyilvánvalóvá teszik azokat. Ez a világos stílus, ha túlságosan sietve olvassuk, talán elfedheti a hit-misztériumok bemutatásának mélységét és újszerűségét. Edith Steinnek ez az intenzív részvétele az eucharisztikus eszmény titkában; az Eucharisztia a Húsvéti Misztérium, a Halál és Feltámadás emlékezete, amely által belemerül a Kereszt Tudományába.

Elmélkedés az utolsó vacsora misztériumáról

1933-ban Edith végre megvalósíthatta vágyát, és beléphet a Kármelbe. [„*Csaknem 12 éve a Kármel volt a céloim.*” – írja az *Egy zsidó család életében*] 1936-ban, mikor keresztény szerzők megpróbálnak ellenállni a náci ideológiának, közzétéve műveiket, kéri a Keresztről nevezett Terézia Benedikta nővért, hogy vegyen részt programjukban. Ekkor írja *Az egyház imája* című elmélkedést. Kifejezetten azzal kezdi művét, hogy kijelenti: „*Krisztus imádkozott, mint hívő és a törvényhez hűséges zsidó.*” Majd úgy szól az egyház imádságáról (mint liturgia, és mint Eucharisztia) hogy rámutat, az egyház liturgiája a zsinagógában gyökerezik.

Az Utolsó Vacsoráról szólva azt írja: „*Ő [Krisztus] elmondta az áldás ősi imáit, melyek mind a mai napig megvannak a kenyérre, a borra és a föld termésére.*” Néhány sorral lejjebb hozzáteszi: „*Az áldás ősförmulái Krisztus szájában életteremtő igévé váltak. A föld gyümölcsei az Ő testévé és vérévé lettek, telve az Ő életével.*” Az Eucharisztia az a hely, ahol Edith megkapja Isten Igéjétől az élet teljességét, amely elárasztja és élteti őt.

Benedikta nővér az Utolsó Vacsora misztériumát szemléli, és a nyugati teológia egy teljesen eredeti módján, megerősíti, hogy az utolsó vacsora „*az egyház életének eredete*”. Csatlakozott ezzel a bizánci hagyomány felfogásához, melynek nagycsütörtöki tropárja így kezdődik: „*Midőn a dicső tanítványok a vacsorai lábmosásnál megvilágosítottak...*”.

Minden az utolsó vacsorán kezdődik, mert „*Itt ezen a húsvéti vacsorán valósul meg a szőlővesszők beoltása a szőlőtőbe, ez a beoltás teszi lehetővé a Szentlélek kiáradását.*” Az Eucharisztia való részvétele olyan, mint egy epiklézis, a Lélek lehívása, hogy átalakítson bennünket azzá, amit befogadunk.

Az egyház imája c. elmélkedés végén újra felveti: „Az út, mely a belső élethez vezet, [...] maga Krisztus. Az Ő vére a templom függőnye, amelyen keresztül behatolunk az isteni életnek a Szentek-szentjébe. Megtisztít bennünket a bűntől a keresztségben és a bűnbánat szentségében [...]. A bérálás szentségében megjelöl és megerősíti bennünket, mint Krisztus katonáit, hogy szabadon és határozottan megvalljuk a nevét. [...] De mindenekelőtt mindegyik szentségben személyesen jelen van Krisztus, aki Testének tagjaivá tesz minket.

Részesülve az áldozatban és a szent vacsorában, Jézus testéből és véréből táplálkozva, mi magunk az Ő testévé és vérévé válunk. Jézus Lelke csak ebben a mértékben tud éltetni bennünket, és uralkodni rajtunk [...] Testének tagjaként, akiket a Lélek éltet, áldozatként ajánljuk fel önmagunkat »Őáltala, Ővele és Őbenne« és örök hálaadásban egyesítjük hangunkat.»

Egyesülés Krisztussal

Benedikta nővér folytatva a keresztyén beavatás teljes útját; megmutatja a szentségi élet fontosságát abban, hogy legyen erőnk megvallani Krisztus nevét, és a Krisztussal való egyesülés szükségességét, hogy felajánlhassuk magunkat Vele együtt (a Fiúval) az Atyának a Lélek lendületében.

Elmélkedése elején ezt írta: „*Így tehát Krisztus örökké jelenvaló áldozatát, a kereszten, a szentmise ünneplése alatt, és a mennyei örök dicsőségében úgy értelmezhetjük, mint egyetlen végtelen hálaadást, mint Eucharisziát: mint a hálaadás a teremtésért, megváltásért és végső beteljesedésért. Felajánlja önmagát az egész teremtett világ névben, amelynek ő az eredeti modellje, és amelybe ő alászállt, hogy belülről megújítsa és végső beteljesedéséhez elvezesse. De arra is meghívja ezt az egész teremtett világot, hogy bemutassa vele a Teremtőnek az őt megillető hálaadás hódolatát.*”

Szeretetének átható tekintetében minden valóságot újra összefog, az egész történetem megújul és összesűrűsödik. Az Eucharisztia lesz az a hely, ahol Isten műve megvalósul, a teremtéstől a beteljesedésig, a teremtés megvalósulásának helye, mely Krisztussal egyesülve felajánlja magát a Teremtőnek mint „*a hálaadás hódolatát*”.

A két asztal

Hallgassunk meg egy utolsó szöveget. Melyet Benedikta nővér Echtben írt 1941. január 6-ára, a közösség fogadalomújításának alkalmára. A hagyományos két asztal témáján alapszik, ezek az Ige és az Eucharisztia asztala, és rámutat hogyan élteti egyik a másikat.

„Járjuk Isten igéjével földi életünk útját az új esztendő folyamán. Ezen élet minden titka, melyet próbálunk szeretettel szemlélni, örök élet forrása. És ez ugyanaz az Üdvözítő, akit a Szentírás állít a szemünk elé emberségében, amikor úgy mutatja be, mint aki a föld minden útjait járja, köztünk lakik elrejtve az eucharisztikus kenyér színe alatt. Mindennap eljön hozzánk, mint az Élet Kenyere. Ebben a két aspektusban, a Szentírásban, vagy az Eucharisztikus Kenyér színe alatt, közeledik hozzánk és vágyódik arra, hogy keressük és megtaláljuk Őt. A két oldal kiegészíti egymást. Ha a hit szemével látjuk az Üdvözítőt, ahogy a Szentírás ír Róla, növekszik bennünk a vágy, hogy magunkba fogadjuk, mint az Élet Kenyerét. Az Eucharisztikus Kenyér pedig növeli vágyainkat az Úr Szentírásból származó megismerésére, és erősíti értelmünket, hogy jobban megértsük Őt.

Itt az új esztendő, mely alkalmat kínál arra, hogy az Úr kezének vezetése alatt járjunk. Vajon élünk-e ezen év végéig? Nem tudjuk. De ha minden nap iszunk a Megváltó forrásaiból, minden nap mélyebbre visz minket az örök életbe és elkészít minket, hogy nagyon szívesen letegyük e földi élet terhét, amikor szólít majd az Úr hívása.”

A szerzetesnő tisztában van a nehézségekkel, melyek a politikai légkör miatt az életében előadódhatnak, de ez nem változtat azon a mély békén, ami az övé, mert Krisztus misztériumán elmélkedik és elmerül benne. Megkérdőjelezi a Szentíráshoz és az eucharisztikus ünnepléshez való viszonyunkat, és azt a kapcsolatot, amellyel ehhez a két valósághoz viszonyulunk, melyekben Krisztus arra vágyik, hogy keressék és megtalálják.

Felajánlja magát mindenkiért

Keresztény élete kezdetétől Edith Stein ragaszkodott az eucharisztikus élet fontosságához, mind a szentmisén való aktív részvételhez, mind az eucharisztikus Üdvözítő szentségi imádásához. A szerzetesnő szeret „az imakórus csendjébe menekülni, hogy a tabernákulum előtt elmélkedjen, amikor ezzel van megbízva.” Ugyanakkor tudatában van annak, hogy ez az „értékes jó” elvehető tőle.

Az Echte Kármel közösségének 1941. szeptember 14-ei fogadalomújítására, amikor a politikai helyzet súlyosbodott, írja: „A szentségek a kegyelem gyógyszerei, melyek számunkra vannak rendelve, és soha nem fogadhatjuk őket elég buzgósággal. De Isten nincs hozzájuk kötve: attól a pillanattól, hogy egy külső kényszer megakadályozna abban, hogy megkapjuk őket, bőkezűen kárpótolhat minket más eszközökkel. És ezt annál biztosabban és

nagyvonalúbban fogja megtenni, minél hűségesebben tartottunk ki korábban a szentség vételében.”

Ez az, aminek megélését keresztsége óta kereste, folytonos communióban, egyesülésben lenni hűséggel és buzgósággal. Az Eucharisztia az a kiváltságos eszköz, amelyet felajánlanak neki az egyházban, hogy részesüljön az isteni életben, hogy alakítsa őt Krisztus Jézusnak megfelelően, ahogy azt gyönyörű végrendelete befejezése mutatja, ahol magáévá teszi Jézus főpapi imáját, Szent János evangéliumának 17. fejezetéből: *„hogy egy se vesszen el azok közül, akiket az Atya nekem adott”* (Jn 17,9.12).

Ez az intenzív részvétele az eucharisztikus eszmény titkában elvezeti Edithet egy teljesebb életre, egy odaadott, felajánlott életre; a Római levél páli kifejezései, egy biztos út, melyre meghív minket: *„Az egyetlen dolog, amit tehetünk, hogy egyre hűségesebben és tisztábban éljük azt az életet, amelyet választottunk, hogy jó illatú áldozat legyen mindazok számára, akikkel kapcsolatba kerülünk.*” [1934. január 11-ei levél Adelgundis Jaegerschmid o.s.b. nővérnek]